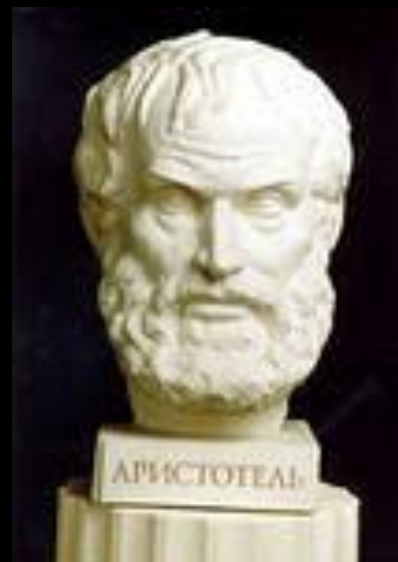

ЭТИКАЛЫҚ ИДЕЯЛАРДЫҢ ТАРИХИ ДАМУ КЕЗЕҢДЕРІ

- Шындықты моральдық тұрғыдан сезіну тәжірибесін қорытқан философиялық білімнің ерекше саласы этика деп аталады. Ұғым антикалық дәуірде пайда болды

Аристотель «этика» терминін гректің «этос» сөзінен қалыптастырған,
ол қазақ тіліне әдет, мінез ретінде аударылады.

- Ерте кезде бұл ұғым аясында басқа да мәселелер стоиктер мен эпикуреистердің жазбаларында көрсетілген. Стоикалық этика жақсылық пен жамандықтың негізгі категорияларын түсіндіруді білдіреді. Стоиктердің пікірінше, біреуі екіншісіз болмайды. Жақсылық - бұл объективті түрде бар нәрсе, оны түсіну тек жоғары (Құдайлық) ақылға қол жетімді, ал зұлымдық - бұл адамның субъективті бағалауының нәтижесі.

Добро и зло

С виду они могут быть так похожи, но пороки их
сущность обязательно проявится

- Эпикур этикасы стоиктердің этикасы сияқты мәселелерді қарастырады, бірақ оларды керісінше деп санайды. Адамның жақсылыққа жетуі жол ретінде қарастырылады, оның өтуі мақсатқа жетуге ықпал ететін факторлар мен оған жол бермейтін факторлар арасындағы айқын айырмашылыққа негізделген. Біріншісі - рахат көзі, екіншісі - азап.

- Этиканың қалыптасу тарихындағы келесі маңызды кезең христиандықпен байланысты. Ерте христиандардың адамгершілік идеяларының әлеуметтік біртектілік, әлеуметтік (таптық) және меншіктік (таптық) стратификация жағдайында қалыптасқаны маңызды. Ертедегі христиан этикасы қайырымдылыққа, жанқиярлыққа, қайырымдылыққа, зұлымдыққа зорлық-зомбылық көрсетпеуге уағыздай отырып, гуманизмнің негізін қалады. Соңғысы басқаларға зиян келтірмей, моральдық қарсылықты алдын-ала болжады.

- Ортағасырлық этика негізгі этикалық категориялардың, ең алдымен жақсылық пен жамандықтың мазмұнын қайта қарастыруға оралады. Августин зұлымдықты - жақсылықтың болмауы немесе жеткіліксіздігі ретінде түсіндіреді. Сонымен бірге Құдай жаратқанның бәрі абсолютті жақсылық идеясына қатысады.

- Кейінгі орта ғасырлар этикасы (Фома Аквинский) жақсылық пен зұлымдық категорияларын адамгершілік таңдауымен, өз еркінің көрінісімен байланыстырады, бұл өз кезегінде парасат пен Құдайдың рақымының көрінісіне байланысты.

Ф.Аквинский (1225 - 1274)

«Сумма теологий»

- Объединяет христианское вероучение с философией Аристотеля.
- Проблема веры и разума.
- Пять доказательств бытия Бога.

A portrait of Thomas Aquinas, a medieval philosopher and theologian. He is depicted from the chest up, wearing a blue habit with a gold sunburst emblem on the chest. He has a halo around his head and is looking slightly to the left.

- Жаңғыру дәуірі, сіздер білетіндей, айқын гуманистік бағытқа ие. Зерттеудің негізгі пәні дене және рухани субстанциялардың бірлігі ретінде адамның өзі қарастырылады. Адам мінсіз, өйткені Құдай жаратқан. Оның бойында оны жеке деп атауға мүмкіндік беретін қасиеттер, қабілеттер мен ізгіліктер бар. Гуманистер жоғары мәртебелі адам ретінде бір уақытта оның жоғары рухани талаптарын ұсына отырып, оның адамгершілік жауапкершілігінің құндылығын атап көрсетеді.

- Ағарту дәуірі бұрын қалыптасқан этикалық түсініктерді жоққа шығарды. Тәрбиешілер христиан этикасы мен атеизмге бірдей наразы болды. Зұлымдық әділетсіздікпен, әлеуметтік теңсіздікпен, мемлекеттік құрылымның жетілмегендігімен байланысты болды.

- И.Кант этикасы категориялық императивке, жеке тұлғаның ішкі адамгершілік заңына негізделген. И.Кант рахатқа немесе ренішке бейімділік деп түсінетін моральдық сезім парыз заңымен байланыстырылды; ол бәріне тән, онсыз адам моральдық тұрғыдан өлген болар еді, жануардан айырмашылығы жоқ. Адамгершілік сезім - бұл туа біткен қасиет. И.Кант ар-ожданды дәл осы категорияға жатқызды

- Зорлық-зомбылық этикасы және өмірді құрметтеу этикасы - екі заманауи түсінік
- Зорлық-зомбылық әлемді билеп, заңсыздық тудырған кезде зорлық-зомбылық этикасы пайда болды. Біз этика тарихынан білеміз, әрбір жаңа тенденция қолданыстағы және үстем тенденцияға қарсы туындайды. Сонымен қатар, қалыптасып келе жатқан этикалық ағым дәстүрден, алдыңғы дәуір мұраттарынан әрдайым қолдау іздейді және табады. Зорлық-зомбылық этикасы үшін мұндай идеал жалпыадамзаттық, негізгі моральдық заң - адамзаттың қағидасына айналды.

- Зорлық-зомбылық этикасы адамға күш қолданды (моральдық және физикалық) қоспағанда, мәселелер мен қақтығыстарды шешудің принциптері мен әдістерін негіздейді. Зорлық-зомбылық этикасы - бұл өмір сүру тәсілі, соған сәйкес адам өзінің адамдармен қарым-қатынасын қалыптастырады, барлық тіршілік иелеріне, табиғатқа сілтеме жасайды.

- Л.Толстой зорлық-зомбылықсыз этика қағидаларын дамытуда маңызды рөл атқарды. Ол зұлымдыққа зорлық-зомбылықпен қарсы тұру қажеттілігін мойындау, адамдардың әдеттегі сүйікті жаман қылықтарын: кек, ашкөздік, қызғаныш, билікке деген құштарлық, қорқақтық, ашушаңдықты ақтайтындығын білдіреді деп жазды. Зорлық-зомбылықтар мен қарама-қайшылықтарды шешудің құралы бұлар емес. Олар ештеңе жасамайды, тек бұзады.

- Өмірді қастерлеу этикасы - бұл 20 ғасырда пайда болған тенденция. Бұл тенденция заманның ең ірі гуманисті - Альберт Швейцердің (1875-1965) есімімен байланысты.

- А.Швейцердің этикалық тұжырымдамасының негізгі қағидасы - өмірді кез-келген түрде қастерлеу, тіршілікті сақтау және тірілердің азаптарын жеңілдету. Рухани өмір, А.Швейцердің айтуы бойынша, бізді табиғи болмыстың жартысында кездестіреді, өмірге деген құрмет табиғи құбылыстарға да, рухани құбылыстарға да қатысты, табиғи өмірге деген сүйіспеншілік рухани өмірге деген сүйіспеншілікті тудырады.

А.Швейцер кешірімді адамның жанына жамандық атаулы жоламайды деп түсіндіреді. Ол зұлымдықты елемеуге мүмкіндік береді және осылайша зұлымдықты жояды, тіпті жоққа шығарады.

- А.Швейцер үнемі таныс екпіндерді араластырады. Ол біздің назарымызды зұлымдықты жақсылыққа ауыстырып, соны біздің санамызға бекітеді. Ол әрекетсіздікті жазғырмайды, бірақ өмірді сақтауға бағытталған кез-келген әрекетті белсенді қолдайды. Ол ешқашан ешкімді ешнәрсе үшін айыптамайды.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР:

Горелов А.А. Философия негіздері: студенттерге арналған оқулық : «Академия» баспа орталығы, 2011 - 256 б. (хрестоматия)

Губин В.Д. Философия негіздері: оқу құралы, 2009. - 288 б. (Кәсіптік білім).

Балашов Л.Е. Философия: Оқу құралы. - 3-ші басылым: «Дашков и К» баспа-сауда корпорациясы, 2008. - 612 б.

Хаврак А.П. Философия: Оқу құралы. - 2-ші басылым: «Дашков и К» баспа-сауда корпорациясы, 2007. - 376 б.